

Смертні вироки оголошувались тисячами, представників дворянства вона теж зачепила, зокрема Егмонті Горн загинув на ешафоті, а Вільгельм Оранський та частина його прибічників втекла за кордон, щоб почати підготовку більш серйозної боротьби [3, с. 277].

Країна опинилась на межі економічної катастрофи, все занепало, а майно жертв кривавих розправ, йшло на користь короля. Розорення та безробіття процвітало.

З іконоборцями було покінчено, страх охопив землі провінцій, та попри нього народжувалась інша ідея, ідея всенародної боротьби за незалежність, віротерпимість та справедливість.

Минуле історії Нідерландів свідчить про силу розуму його народу, тому очевидно, що занепад, який був після іконоборчого повстання, це лише переломний етап, який дав поштовх до більш організованої боротьби. Наступний її етап, увібравши в себе аналіз прорахунків попередньої та залучив велику кількість населення. Суспільство, на базі своєї історії, поглядів віротерпимості та бажання справедливості, створювало нові форми військового спротиву, які були більш ефективними.

Я вважаю, що кальвінізм заклав у свідомості нідерландського суспільства жагу до волі, чесності та щасливого життя. Він став ідеологемою, яка вселяла віру в краще життя, життя де немає абсолютизму, гоніння та експлуатації.

Саме у Нідерландах протестантська релігія поєдналась з ідеєю національної незалежності та політичної свободи у свідомості різних верств суспільства. Саме релігійні гоніння, заклали початок активнішої та інтенсивнішої боротьбі, спрямованій на захист прав та свобод народу.

Нідерланди вистояли на етапі боротьби імперії з іконоборцями, також в майбутніх протистояннях зуміли досягнути свобод. Гадаю, це через те, що в економічному, соціальному, культурному та релігійному аспектах, вони були рівноцінні розвитку Іспанії, й ані трохи не слабші. Об'єднані Провінції просто були інші, протилежні в політичних інтересах та релігійних. Вони почали будуватись на іншому принципі, принципі народовладдя, поки Іспанія жила за принципами абсолютизму.

Вважаю, що в цьому й полягає загальноєвропейське значення нідерландського повстання проти імперського самодержавства. Відбувалась зміна парадигми побудови європейського суспільства, яка згодом буде резонувати й іншим європейським країнам, зокрема й Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лит.: Пиренн А. Нидерландская революция / Пер. с франц. М., 1937;
2. Чистозвонов А. Н. Нидерландская буржуазная революция XVI в. М., 1958;
3. Шатохина-Мордвинцева Г. А. Нидерланды с древнейших времён до конца XVI в. М., 2004. 251 с.
4. Israel J. The Dutch Republic: Its Rise, Greatness, and Fall 1477–1806. Oxford, 1995. 1231 p.
5. Шатохина-Мордвинцева Г. А. Нидерланды в новое и новейшее время. – М., 2002. 277 с.
6. Електронні джерела:
7. Сайт Генеральних штатів. URL: <http://www.staten-generaal.nl>
8. Сайт Сенату Генеральних штатів. URL: <http://www.eerstekamer.nl/home>
9. Сайт Центрального бюро статистики Нідерландів. URL: <http://www.cbs.nl>

*Барабаш Христина
Науковий керівник – доц. Григорук А. А.*

ГРОШОВА ЕМІСІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Після Лютневої революції 1917 року на політичну арену виходить Центральна рада. Перед новим урядом постає нагальна потреба створення власної фінансової системи. Це було пов'язано з тим, що на той час в Україні не було ні своїх грошей, ні своїх податків, ні свого банку. Як наслідок це призвело до економічної залежності від Тимчасового уряду в Петрограді.

У зв'язку з таким розкладом обставин Центральна рада вперше за довгий час робить спроби створення української національної фінансової системи. З цією метою створено Генеральний секретаріат фінансів та промисловості, який очолює Христофор Барановський, а згодом його змінює на посаді Туган-Барановський.

29 вересня 1917 року Центральна рада ухвалює Декларацію «Про децентралізацію українських фінансів, створення спеціального бюджету та Національного українського банку». Цей документ передбачав створення державного бюджету, який мав функціонувати паралельно із Всеросійським. Значна увага приділялася створенню національної банківської системи. Планувалось, що кошти від усіх державних податків, які сплачуються на території УНР, надходять лише до української Державної скарбниці. Для збирання, зберігання та видачі, згідно з державним бюджетом, цих грошей було створено Головну державну скарбницю (казначейство) УНР.

Однак реальних дій для реалізації цих планів здійснено не було. Тимчасовий уряд і надалі надсилав кошти, від яких була залежна економіка України [1, с.106].

Поштовхом до активізації дій став Жовтневий переворот 1917 року та прихід до влади більшовиків на чолі з Леніном. Новий уряд Росії не визнавав Центральної ради і вважав попередню співпрацю з нею помилкою. На протигагу останній 10-11 грудня того ж року в Харкові було проголошено створення Української Радянської Республіки на чолі з Робітничою партією. Постачання грошових знаків перенесли з Києва до Харкова для підтримки більшовиків[1, с.107].

Після припинення Росією відправки грошових знаків у райони, контрольовані Центральною радою, тут розпочався гострий грошовий голод. Скарбниця була порожньою. Податкова система не працювала. Гроші зосереджувалися на руках і переставали циркулювати. Припинилася виплата заробітної плати робітникам і службовцям. Відсутність грошових знаків у скарбниці призвела до паралічу товарообміну. За цих умов Генеральний секретаріат вирішив ужити деяких заходів щодо запровадження своєї власної валюти [1, с.106].

24 жовтня 1917 р. Секретаріатом фінансів УНР було скликано нараду з директорами державних і приватних банків та кредитних установ, де розглядалося дуже важливе питання — випуск власних грошей і цінних паперів. У зв'язку з чим виникла дуже бурхлива дискусія. Окремі фахівці в сфері економіки та фінансів, доводили, що національна валюта повинна обов'язково бути підкріплена золотим запасом. Для накопичення золотого запасу пропонувалося продавати селянам поміщицьку землю, розрахунок за яку мав відбуватися золотом. Ця пропозиція не була схвалена урядом. Влада розуміла, що незаможні селяни, які найбільше потребували землі, не мали золота. Крім того, за короткий проміжок часу неможливо було зібрати необхідний запас золота [4, с.88].

Генеральний секретар земельних справ Борис Мартос запропонував забезпечити національну грошову одиницю прибутками від державних монополій, в першу чергу на цукор та борошно. Завдяки вдалому обґрунтуванню функціональної економічної теорії уряд підтримав план Б. Мартосу [2].

Перед Центральною радою постала нова проблема – необхідно було знайти друкарню, яка б була забезпечена відповідним устаткуванням. Для цього створюється спеціальна група на чолі з інженером Євгеном Голіцинським, що займалася вивченням спроможності друкарень виготовити грошові банкноти. Розглянувши ряд варіантів, комісія зупинила свій погляд на київській друкарні Василя Кульженка. Це була відома і одна з найбільших друкарень на теренах колишньої Російської імперії та була обладнана необхідною технікою[2].

19 грудня 1917 р. (1 січня 1918 р.) Центральна Рада ухвалила "Тимчасовий закон про випуск державних кредитових білетів УНР". Він передбачав випуск Державним банком кредитових білетів, які тимчасово (до утворення золотого запасу) забезпечувалися державним майном надрами, лісами, залізницями, державними монополіями тощо. Розмір емісії обмежувався половиною надходжень від державних монополій. Грошова одиниця УНР отримала назву "карбованець", що ділився на 200 шагів. Всі організації, установи та приватні особи були зобов'язані приймати нові грошові знаки без будь-яких обмежень. Золотий вміст українського карбованця був паритетний золотому царському дореволюційному рублю — 17,424 долі чистого золота (0,774 г). Через неможливість забезпечити ринок достатньою кількістю грошей було дозволено обіг російських кредитних білетів. Цей вимушений крок українського уряду мав негативний вплив на подальший розвиток національної грошової системи. Заков передбачав покарання за фальшування грошових знаків [5, с. 230].

Перші банкноти та поштові марки України були виготовлені за ескізами Георгія Нарбута — автора проекту герба (козак з рушницею і шаблею під тризубом), державної печатки та цілої низки малюнків для поштових марок. Із 24 видів грошових знаків 12 були надруковані за ескізами саме цього митця. Художнє оформлення карбованців здобуло високу оцінку фахівців [2].

Нові грошові одиниці УНР були досить вразливими до фальшування. Це було пов'язано з тим, що для друку використовували хоча й високоякісний проте папір на якому були відсутні будь, які елементи захисту: водяні знаків, гільйоширна сітка тощо. Незважаючи на всі ці недоліки, населення без особливих застережень приймало перші українські грошові знаки. Загальна сума кредитних білетів першої емісії, які випускалися до 16 січня 1918р., становила 53 млн 250 тис. крб. В обігу вони перебували до 24 вересня 1918 р.[4, с. 90].

Таким чином в Україні були випущені власні грошові знаки, хоча самостійної грошової одиниці встановлено не було. Російські рублі, як і раніше, не тільки ходили в Україні, а й користувалися у населення більшою довірою, ніж українські карбованці [2].

Четвертим Універсалом Центральна рада закликала до встановлення державного народного контролю над банками. Уряд розумів, що без власної банківської системи не можна було налагодити грошовий обіг. Але для встановлення контролю над банками у Центральній раді не було можливості через воєнні дії, що відбувалися на території України. Наприкінці січня 1918 р. радянські війська взяли Київ. Україна увійшла до сфери впливу РРСФР. На Україну почали автоматично поширюватися фінансові заходи, які проводилися в Росії [1, с.107].

Отже, Україна наводнювалася російськими грошима, які неухильно знецінювалися. Українські кредитні білети номінальною вартістю в 100 крб. російський уряд скасував [3].

Після підписання Брестського мирного договору, за сприяння німецьких і австрійських військ, Центральна рада знову повернулася в Україну. Юридично влада в Україні перейшла до Центральної ради, але фактично вона належала німцям в особі головного командування групи військ. І за цих умов уряд Центральної ради знову зіткнувся зі старою проблемою — грошовим голодом. За браком грошей було зачинено багато банків і фінансових закладів. У зв'язку з цим вживаються термінові заходи щодо нормалізації грошового обігу в республіці [1, с.108].

І вже 1 березня 1918 року Центральна Рада ухвалила Закон «Про грошову одиницю, биття монети та друк державних кредитових білетів», яким було запроваджено нову грошову одиницю – гривню, яка поділялася на 100 шагів і дорівнювала 1/2 карбованця. Протягом 1918–1919 років були надруковані грошові знаки у 2, 5, 10, 100, 500, 1000 та 2000 гривень [3].

Банкноти мали друкуватися у містах Берлін та Лейпциг в німецькій державній друкарні "Reichsdruckerei". Контроль над виконанням даного замовлення мала здійснювати спеціальна комісія на чолі з радником Міністерства фінансів інженером Є. Голіцинським. 15 березня 1918 р. згадувана комісія від'їхала до Німеччини для укладання угоди та контролем за виконанням замовлення. Паралельно в київській друкарні Василя Кульженка було створено експедицію заготовок державних паперів, що мала слідкувати за друком банкнот та цінних паперів в Україні [2].

Затримка з виготовленням гривень, була пов'язана з відсутністю дрібних банкнот та нестачею достатньої кількості коштовних металів для карбування монети. Це підштовхнуло Народне міністерство фінансів УНР 18 квітня 1918 року до прийняття Закону "Про запровадження розмінних марок в Україні" та введення в обіг розмінних грошових знаків – шагів, що на вигляд нагадували поштові марки [2].

Закон визначав, що розмінні марки скарбниці виробляються і випускаються за окремий рахунок державної скарбниці номінальною вартістю 1, 2, 4, 6, 10, 20, 30, 40 і 50 шагів. Уже в квітні 1918 р. були випущені українські поштові марки п'яти номіналів — 10, 20, 30, 40 та 50 шагів. На них було написано: «Ходить нарівні з дзвінкою монетою». Вони служили і як поштові знаки, і як розмінна монета [5, с.236].

Однак усі ці заходи грошового обігу не нормалізували. Центральна рада довести до кінця грошову реформу не змогла. Вона тільки підготувала ґрунт для друкування та випуску в обіг грошових знаків. Усього за час правління Центральної ради було випущено в обіг українських грошей (окрім державних кредитних білетів зразка 1917 р.) на суму 53 250 тис. крб., знаків

державної скарбниці в 50 крб. — на 58 920 тис. крб. і розмінних марок — на суму 3 456 300 крб [1, с.109].

ЛІТЕРАТУРА

1. В. І. Поліщук. З історії політики української Центральної ради, Гетьманщини та Директорії у сфері грошей і грошового обігу (1917 – 1920 рр.) // Історія народного господарства та економічної думки України, 2005. Вип. 37-38. С. 105–116.
2. Гроші революції. Хто, коли і як надрукував перші гроші республіки. Історична правда: веб-сайт. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2018/02/19/152099/> (Дата звернення: 23.11.2019)
3. Гроші УНР та Української Держави. 1917–1921 роки. Радіо свобода: веб-сайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrainian-banknotes-1917-1921/28449363.html> (Дата звернення: 23.11.2019)
4. І. Ветров. Національні грошові знаки України 1917-1920 рр. / І. Ветров, М. Виговський // Київська старовина: Історичний науково-популярний та літературний журнал, 1993. № 1. С. 88–93.
5. Р. М. Шуст. НумізMATика. Історія грошового обігу та монетної справи в Україні. Навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ, 2009. 376 с.

Гуменюк Діана

Науковий керівник – доц. Григорук А. А.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА НАСЛІДКИ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ 1929-33 РР.

Сьогодні, в умовах нестійкості економічних процесів під дією різних чинників, виникає потреба розглянути питання нестабільності світових національних економік і проаналізувати основні причини, що призводять до негативних тенденцій у їх розвитку. Будь-які порушення функціонування економічного механізму країни, що можуть бути спричинені різного роду внутрішніми та зовнішніми чинниками, здатні зумовити низку негативних тенденцій, які впливають на економіку не тільки слаборозвинених або країн, що розвиваються, а й прогресивних країн світу [1, с. 197].

Процес глобалізації економіки у світі викликає постійні проблеми на різних етапах розвитку національних економік, порушує баланс механізму господарювання, викликає дисбаланс національної економіки, загострює питання наявних суперечностей, які нагромаджувались протягом певного відрізка часу. Активізація цих суперечностей стала причиною виникнення економічних та фінансових криз із різною глибиною загострення проблем [1, с. 199].

Криза, як явище, має складний соціально-економічний та політичний характер, тому розуміння причин та передумов цього явища дає можливість зробити роботу над помилками, розробити нові шляхи розвитку економіки країни. Саме тому зараз, в нашому глобалізованому світі, вивчення причин та передумов виникнення світових економічних криз є таким важливим. У цьому і полягає актуальність дослідження [1, с. 199].

Значною світовою економічною кризою стала Велика Світова криза 1929 року. Велика депресія, як її називали, стала наймасштабнішою за наслідками кризою ХХ століття. Розпочалась вона з обвалу акцій на фондовому ринку 24 жовтня у так званій «Чорний четвер» в США, і поширилася в Латинській Америці, Західній Європі та інших країнах Азії і Африки [2, с. 5]. Вона стала настільки потужною, що охопила всі індустріально розвинені країни світу. Для того, щоб краще зрозуміти природу цього масштабного економічного катаклізму, нам потрібно зрозуміти, якою була соціально-економічна та політична ситуація у світі напередодні [1, с. 199].

Перша світова війна спричинила собою крах системи класичного золотого стандарту. Його швидкому відновленню відразу після війни завадила притаманна тому періоду економічна та політична нестабільність, особливо німецька гіперінфляція початку 20-х рр. У 1922 р. на Генуезькій міжнародній економічній конференції була оформлена Генуезька валютна система як грошова система 30 країн, заснована на золотодевізному стандарті. Вона змінила Паризьку